

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Wstęp do wydania trzeciego	17
Wprowadzenie	19
1. Ewolucja kurateli sądowej od początku do wejścia w życie rozporządzenia z 1986 r. (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	19
1.1. Uwagi ogólne	19
1.2. Okres międzywojenny	19
1.3. Okres od zakończenia wojny do 1986 r.	21
1.4. Instytucja kurateli sądowej określona w rozporządzeniu z 1986 r.	27
2. Od rozporządzenia do ustawy o kuratorach sądowych (<i>Tadeusz Jedynak, Andrzej Martuszewicz</i>)	30
2.1. Ewolucja poglądów na organizację i zadania służby kuratorskiej w latach dziewięćdziesiątych XX w.	30
2.2. Inspiracje	32
2.3. Czas reform	37
2.3.1. Etatyzacja	37
2.3.2. Profesjonalizacja	40
2.3.3. Legislacja	52
2.3.4. Starania o unowocześnienie systemu wynagrodzeń kuratorów zawodowych	57
2.4. Prace legislacyjne nad ustawą o kuratorach	69
2.5. Epilog – kuratorzy w obronie swojej ustawy	80
ROZDZIAŁ I. Ustawa o kuratorach sądowych – „konstytucja” kuratorskiej służby sądowej	83
1. Zadania kuratorów sądowych (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	83
1.1. Zadania kuratorów dla dorosłych	86
1.2. Zadania kuratorów rodzinnych	88
2. Kwalifikacje kuratorów sądowych (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	96
3. Charakterystyka stosunku pracy kuratora sądowego i aplikanta kuratorskiego (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	101
3.1. Wprowadzenie	101

3.2. Czas pracy kuratora zawodowego (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	104
3.3. Awans	113
3.4. Wynagrodzenie, nagroda i gratyfikacja jubileuszowa	114
3.5. Urlop	117
3.6. Zasady wykonywania przez kuratora zawodowego stosunku pracy wynikające z przepisów prawa pracy	118
3.7. Delegowanie kuratora	121
3.8. Zawieszenie kuratora w pełnieniu obowiązków	122
3.9. Ustanie stosunku pracy	123
4. Organizacja kuratorskiej służby sądowej (<i>Andrzej Rzepniewski</i>)	127
4.1. Wprowadzenie	127
4.2. Wyjaśnienie niektórych pojęć	129
4.3. Działalność administracyjna w sądach i nadzór nad działalnością administracyjną	132
4.4. Powołanie kuratorskiej służby sądowej i jej charakterystyka	135
4.5. Kurator okręgowy	137
4.5.1. Warunki i tryb powołania kuratora okręgowego	137
4.5.2. Zakres działania kuratora okręgowego	141
4.6. Zespół kuratorskiej służby sądowej	147
4.6.1. Tworzenie zespołów	147
4.6.2. Kierownik zespołu	148
4.6.3. Sekretariat zespołu i obsługa biurowa	150
4.7. Praktyczne wskazówki dotyczące działalności kierowniczej w służbie kuratorskiej	151
5. Obowiązki i uprawnienia kuratorów (<i>Andrzej Rzepniewski</i>)	154
5.1. Rozróżnienie pojęć. Uprawnienia i obowiązki	154
5.2. Obowiązki kuratora	155
5.3. Uprawnienia kuratora	160
6. Samorząd kuratorski (<i>Andrzej Rzepniewski</i>)	161
6.1. Wprowadzenie	161
6.2. Krajowa Rada Kuratorów	162
6.3. Okręgowe zgromadzenie kuratorów	164
7. Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna kuratora zawodowego i aplikanta kuratorskiego (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	172
7.1. Wprowadzenie	172
7.2. Zakres odpowiedzialności porządkowej i dyscyplinarnej	173
7.3. Kara porządkowa i kary dyscyplinarne	176
7.4. Stosowanie kar	182
7.5. Rzecznik dyscyplinarny i postępowanie wyjaśniające	184
7.6. Sąd dyscyplinarny i postępowanie przed sądem	190
7.7. Odwołanie i sąd dyscyplinarny drugiej instancji	196
7.8. Obwiniony i obrońca	199
7.9. Postępowanie po wydaniu orzeczenia	200
8. Aplikacja i aplikanci kuratorscy (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	202
9. Kuratorzy społeczni (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	212
9.1. Wprowadzenie	212

9.2. Kto może zostać kuratorem społecznym?	213
9.3. Zadania kuratora społecznego	220
9.4. Ryczałt kuratora społecznego	223
ROZDZIAŁ II. Diagnoza w pracy kuratora sądowego (Zofia Ostrianska) ...	227
1. Ogólne problemy diagnozowania	227
1.1. Uwagi wstępne	227
1.2. Pojęcie diagnozy	228
2. Etapy i procedura opracowywania diagnozy przez kuratora – zagadnienia praktyczne	240
2.1. Dokumenty	242
2.2. Wywiady	242
2.3. Opracowanie zebranych informacji	259
ROZDZIAŁ III. Kurator dla dorosłych jako instytucja systemu karnego ...	268
1. Karno-polityczne podstawy instytucji poddania skazanego (sprawcy) próbie (założenia i niekonsekwencje w realizacji) (Teodor Szymanowski) ...	268
2. Wychowawczo-zapobiegawcza funkcja dozoru (Krzysztof Stasiak, Wiesława Liszke)	280
2.1. Uwagi ogólne	280
2.2. Rodzaje dozorów, cel i podstawy prawne	286
2.2.1. Dozór przy warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności	286
2.2.2. Dozór przy warunkowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności	289
2.2.3. Dozór przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego	291
2.2.4. Dozór w związku z wykonaniem leczniczych środków zabezpieczających	293
2.3. Prawa i obowiązki kierownika zespołu, kuratora sądowego oraz skazanego	294
2.3.1. Prawa i obowiązki kierownika zespołu w związku z wykonywaniem dozoru	294
2.3.2. Obowiązki i uprawnienia kuratora sądowego związane z wykonywaniem dozoru	300
2.3.3. Prawa i obowiązki skazanego	308
2.4. Procedury postępowania kuratora w dozorze	311
2.4.1. Kwalifikacja dozorowanego do grupy ryzyka	311
2.4.2. Metodyka wykonywania dozoru	315
2.4.3. Model postępowania resocjalizującego i techniki pracy kuratora w dozorze	322
2.4.4. Realizacja przez kuratora zawodowego zadań kontrolnych w dozorze, w tym w dozorach wykonywanych przez kuratorów społecznych	333
2.5. Dokumentacja z przebiegu dozoru	336
2.6. Trudności w wykonywaniu dozoru	348

3. Kontrolno-organizacyjna funkcja kuratora w wykonywaniu kary ograniczenia wolności i prac społecznie użytecznych (<i>Krzysztof Stasiak</i>) . . .	349
3.1. Istota kary ograniczenia wolności i prac społecznie użytecznych	349
3.2. Czynności poprzedzające rozpoczęcie wykonywania przez skazanego (ukaranego) pracy na cele społeczne (społecznie użyteczne)	353
3.3. Wykonywanie kary ograniczenia wolności	357
3.3.1. Uwagi ogólne	357
3.3.2. Podmiot, u którego jest wykonywana praca	362
3.3.3. Relacje między skazanym (ukaranym) a kuratorem zawodowym związane z realizacją kary ograniczenia wolności (pracy społecznie użytecznej)	363
3.4. Zakończenie kary ograniczenia wolności (prac społecznie użytecznych)	364
4. Kontrola wykonania obowiązków nałożonych na skazanego bez orzeczonego dozoru (<i>Wiesława Liszke</i>)	372
4.1. Wprowadzenie	372
4.2. Dokonywanie ustaleń o zachowaniu skazanego i wykonywaniu obowiązków w okresie próby	373
4.3. Dokumentacja związana z kontrolą wykonania przez skazanego obowiązków w okresie próby	381
5. Informacyjno-kontrolna funkcja kuratora w przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	382
5.1. Uwagi ogólne	382
5.2. Wywiad zarządzany na podstawie art. 14 § 1 k.k.w.	382
5.3. Wykonywanie niektórych orzeczeń sądowych przy wykorzystaniu art. 14 k.k.w.	388
5.4. Wywiad zarządzony na podstawie art. 214 k.p.k.	389
5.5. Metodyka przeprowadzania wywiadu środowiskowego	396
6. Udział sądowego kuratora zawodowego w wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	399
6.1. Wprowadzenie	399
6.2. Strona techniczna wykonywania kary w systemie dozoru elektronicznego	400
6.3. Rozpoczęcie wykonywania kary w systemie dozoru elektronicznego . . .	402
6.4. Wykonywanie kary w systemie dozoru elektronicznego	406
6.5. Warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego	415
6.6. Zadania sądowego kuratora zawodowego w związku z wykonywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego	416
6.7. Zakończenie dozoru elektronicznego	421
7. Przygotowanie skazanego do życia na wolności (<i>Maria Kokorzecka-Piber</i>) . . .	423
7.1. Uwagi ogólne	423
7.2. Rozwiązania prawne dotyczące przygotowania więźnia do życia na wolności na tle standardów europejskich i w Polsce	425

7.3. Sens i cel pracy kuratora nad przygotowaniem osób skazanych do wolności	428
7.4. Metodyka pracy kuratora ze skazanym	433
7.5. Organizacja pracy kuratora przygotowującego więźnia do życia na wolności	434
7.6. Realizacja zadań kuratorskich na podstawie obowiązujących przepisów ..	436
7.6.1. Przyjęcie zadania	436
7.6.2. Przygotowanie do programu wolnościowego	437
7.6.3. Opracowanie programu wolnościowego i zasada kontraktu	438
7.6.4. Realizacja programu	440
7.6.5. Problemy związane z realizacją programu	449
7.6.6. Ocena przebiegu i wyników programu	452
7.7. Dokumentacja działań kuratora	453
7.7.1. Przepisy regulujące zasady dokumentowania pracy	453
7.7.2. Dokumenty niezbędne do wykonywania i rejestrowania zadań ...	454
7.8. Ograniczenia udziału kuratorów w procesie wdrażania więźniów do społeczeństwa	456
7.9. Ocena modelu białostockiego	459
8. Praca socjalna kuratora dla dorosłych przy realizowaniu pomocy postpenitencjarnej (<i>Andrzej Rzepniewski</i>)	461
8.1. Praca socjalna i pomoc społeczna	461
8.2. Pojęcie funduszu. Charakterystyka Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Rola kuratora	463
8.3. Przeznaczenie środków	466
8.4. Uprawnienia do otrzymywania pomocy	469
8.5. Warunki uzyskania pomocy	471
8.6. Tryb postępowania	471
8.7. Odwołanie od decyzji kuratora	473
9. Wnioski składane przez kuratora dla dorosłych (<i>Krzysztof Stasiak</i>)	475
9.1. Wprowadzenie	475
9.2. Forma i treść wniosku	477
9.3. Rodzaje wniosków	479
9.3.1. Wniosek o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności ...	479
9.3.2. Wniosek o odwołanie warunkowego zwolnienia	484
9.3.3. Wniosek o podjęcie warunkowo umorzonoego postępowania karnego	486
9.3.4. Wniosek o zwolnienie od dozoru	488
9.3.5. Wniosek o oddanie pod dozór	491
9.3.6. Wniosek o ustanowienie, rozszerzenie lub zmianę obowiązku ..	492
9.3.7. Wniosek o zwolnienie z obowiązku	495
9.3.8. Wniosek o zmianę okresu próby	496
9.3.9. Wniosek o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności i o odwołanie odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności	498
9.3.10. Wniosek o przerwę w wykonaniu kary pozbawienia wolności i wniosek o odwołanie tej przerwy	500

9.3.11. Wniosek o warunkowe zwolnienie	502
9.3.12. Wniosek o zarządzenie wykonania kary zastępczej	503
9.3.13. Wniosek o odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności i odwołanie odroczenia	505
9.3.14. Wniosek o przerwę w wykonywaniu kary ograniczenia wolności	506
9.3.15. Wniosek o zwolnienie z reszty kary ograniczenia wolności i uznanie jej za wykonaną	507
9.3.16. Wniosek o zmianę w sposobie wykonywania kary ograniczenia wolności	508
9.3.17. „Wniosek” o zawieszenie postępowania wykonawczego	509
9.3.18. „Wniosek” o podjęcie zawieszono postępowania	512
9.3.19. „Wniosek” o umorzenie postępowania	512
9.3.20. Wniosek o rozstrzygnięcie wątpliwości co do wykonania orzeczenia	514
9.4. Przykłady wniosków	515
ROZDZIAŁ IV. Rola kuratora rodzinnego w realizacji ochrony prawnej udzielanej przez sąd rodzinny	519
1. Sądowy kurator rodzinny jako podmiot uczestniczący w udzielaniu ochrony prawnej przez sąd rodzinny (<i>Henryk Haak</i>)	519
1.1. Wprowadzenie	519
1.2. Sądownictwo rodzinne – wybrane zagadnienia	522
1.2.1. Powstanie i rozwój sądownictwa rodzinnego na świecie i w Polsce	522
1.2.2. Rozmieszczenie sądów rodzinnych w Polsce	524
1.2.3. Istota sądownictwa rodzinnego	525
1.2.4. Zakres spraw podlegających rozpoznaniu w sądzie rodzinnym	526
1.2.5. „Sąd rodzinny” a „sąd opiekuńczy”	527
1.2.6. Organizacja pracy sądów rodzinnych	530
1.3. Zadania kuratorów rodzinnych	532
1.3.1. Zadania kuratorów rodzinnych określone w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych	532
1.3.2. Zadania kuratorów rodzinnych oznaczone w ustawie o kuratorach sądowych	533
1.3.3. Zadania kuratorów rodzinnych przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym	536
1.3.4. Zadania kuratorów rodzinnych wynikające z Kodeksu postępowania cywilnego	538
1.3.5. Zadania kuratorów rodzinnych określone w ustawie z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich	541
1.3.6. Zadania kuratorów rodzinnych przewidziane w ustawie z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości przeciwdziałaniu alkoholizmowi	542
1.4. Próba określenia roli kuratorów rodzinnych	544

1.4.1. Próba określenia roli kuratorów rodzinnych na podstawie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych	544
1.4.2. Próba określenia roli kuratorów rodzinnych na podstawie ustawy o kuratorach sądowych	546
1.4.3. Próba określenia roli kuratorów rodzinnych na podstawie Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Kodeksu postępowania cywilnego oraz innych ustaw	547
1.4.4. Podsumowanie	549
1.5. Zakończenie	551
2. Wywiady środowiskowe (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	553
2.1. Uwagi ogólne	553
2.2. „Regulamin” przeprowadzania wywiadu środowiskowego	557
3. Nadzór kuratora sądowego (<i>Tadeusz Jedynak</i>)	564
3.1. Rodzaje nadzorów i ich cechy charakterystyczne	566
3.1.1. Nadzór w sprawach opiekuńczych	567
3.1.1.1. Wnioski o zmianę orzeczenia lub umorzenie postępowania	571
3.1.1.2. Okoliczności uzasadniające złożenie wniosku	574
3.1.1.3. Przykładowe wnioski	577
3.1.1.4. Procedura postępowania w nadzorze w sprawach opiekuńczych	580
3.1.2. Nadzór kuratora w sprawach nieletnich	587
3.1.2.1. Wnioski dotyczące modyfikacji orzeczenia o oddaniu nieletniego pod nadzór kuratora sądowego	594
3.1.2.2. Przykładowe wnioski	600
3.1.2.3. Procedura postępowania w nadzorze nad nieletnim	603
3.1.2.4. Terminarz nadzoru	608
3.1.2.5. Treść dokumentacji związanej z nadzorem	608
3.1.3. Nadzór nad osobami zobowiązanymi do leczenia uzależnienia alkoholowego	609
3.1.3.1. Przykładowe wnioski	614
3.1.3.2. Procedura postępowania w nadzorze nad osobami zobowiązanymi do leczenia uzależnienia alkoholowego	616
3.2. Metoda pracy w nadzorze	616
3.2.1. <i>Casework</i> w nadzorze kuratora	617
3.2.2. Zasady pracy kuratora w nadzorze prowadzonym metodą <i>casework</i>	620
3.2.3. Etapy pracy kuratora w nadzorze	622
3.2.4. Kontrakt w nadzorze prowadzonym metodą <i>casework</i>	625
3.2.5. Współpraca ze środowiskiem w nadzorze kuratora	629
3.2.6. Problemy związane z realizacją nadzoru	633
4. Odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką oraz udział kuratora w sprawach o umieszczenie dziecka w środowisku zastępczym (<i>Tadeusz Jedynak, Natalia Górską</i>)	635
4.1. Prowadzenie	635

4.2. Procedura odebrania dziecka uprowadzonego lub zatrzymanego od osoby nieuprawnionej w celu oddania go rodzicowi (opiekunowi) ..	645
4.3. Procedura odebrania dziecka w celu umieszczenia go w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej (art. 598 ¹³ k.p.c.) ..	649
4.4. Postępowanie w sytuacji kryzysowej w przypadku stwierdzenia przez kuratora faktu pozostawienia dziecka bez opieki lub którego życie lub zdrowie jest zagrożone	657
5. Udział kuratora w ustalonych sądownie kontaktach rodziców z dzieckiem (<i>Tadeusz Jedynak, Natalia Górską</i>)	663
6. Inne zadania realizowane przez kuratorów rodzinnych (<i>Tadeusz Jedynak</i>) ..	674
6.1. Czynności kontrolne w sprawach opiekuńczych	674
6.2. Czynności kontrolne w sprawach nieletnich	676
7. Ośrodek kuratorski – środek wychowawczy wykonywany przez kuratorów sądowych (<i>Lukasz Kwadrans</i>)	678
7.1. Uwagi ogólne	678
7.2. Działalność ośrodków kuratorskich	685
7.3. Metody pracy w ośrodku kuratorskim	689
7.4. Kadra ośrodków kuratorskich i jej zadania	696
7.5. Dokumentacja ośrodka i nadzór	698
7.6. Zakończenie	702
Zakończenie	707
Bibliografia	711
Wykaz aktów prawnych	721
O Autorach	725